

Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Krajské kolo Dejepisnej olympiády pre ZŠ a 8-ročné gymnáziá 15. ročník, školský rok 2022/23 Testové úlohy pre kategóriu C (9. ročník ZŠ a 4. ročník OG)

Poznámka: Otázky monotematickej časti sú označené *.

1.* Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom štyri chyby. Zapište ich do odpovedového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová a čísllice sú správne a nie je možné ich meniť.

*V roku 1807 Francúz **Fulton** uskutočnil so svojím parníkom **Clermont** poslednú úspešnú plavbu z **New Yorku** do **Alabamy**. **Podľa jeho návrhu** bola postavená aj **parná dopravná loď **Demologus****, ktorá bola poháňaná skrutkou.*

2.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky alebo číselne správne ich zapište do odpovedového hárka.

- a) História veterných mlynov začala v – *Číne, Perzii alebo Egypte?*
- b) Do Európy sa veterné mlyny dostali v – *11., 12. alebo 13. storočí?*
- c) V roku 1807 Angličan Cubitt zdokonalil účinnosť veterných – *dúchadiel, píl alebo mlynov?*
- d) Využívanie veterných mlynov sa v 19. storočí vo viacerých krajinách znížilo. Dôvodom bolo čoraz častejšie používanie – *parnej energie, elektrickej energie alebo vodnej energie?*

Mlyn pri Holíči

3.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapište do odpovedového hárka; pri vynálezcovi stačí napísať iba správne priezvisko.

- a) V roku 1812 dali vo Veľkej Británii do prevádzky prvú ozubenú – *lanovku, železnicu, mlynicu.*
- b) Teóriu elektromagnetizmu dopracoval – *Andrea Bocelli, André-Marie Ampère, Andrea Doria.*
- c) Sibrandus Stratingh skonštruoval už v prvej polovici 19. storočia elektrické/ú – *auto, loď, lokomotívu.*

4.* Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom tri chyby. Zapište ich do odpovedového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová a čísllice sú správne a nie je možné ich meniť.

T. A. Edison postavil dynamo Rambo, ktoré dodávalo jednosmerný prúd 2 000 žiarivkám.

5.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Aký typ pohonu malo lietadlo, ktoré zostrojil ruský vynálezca poľského pôvodu Alexandr Možajskij už v 80. rokoch 19. storočia – *motory na benzín, parné motory* alebo *elektromotory*?
- b) Čo bolo dôvodom pre zväčšovanie priemeru predného kolesa bicyklov (známych aj ako kostitrasy) – *zvýšenie pohodlia jazdca, zjednodušenie výroby bicykla* alebo *zvýšenie rýchlosti jazdy*?
- c) Z ktorého jazyka pochádza pomenovanie pre elektrinu – z *latinčiny, gréčtiny* alebo *hebrejčiny*?

6.* Rozhodnite, či sú uvedené tvrdenia pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď áno/nie označte (zakrúžkujte) v odpovedovom hárku.

- a) Patent na prvé kolieskové korčule získal John Merlin.
- b) Prvý bicykel vytvoril Karl Dreis.
- c) Pedále na prednom kolese bicykla sa používali už v 17. storočí.
- d) Vytvorením pneumatiky sa preslávil aj John Dunlop.
- e) Tricykel je štvorkolesový dopravný prostriedok.

7.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Prvá vodná závodná elektrárňa na Slovensku bola v
– *Krompachoch, Gelnici* alebo *v Piešťanoch*?
- b) Prvá železiareň na Slovensku, ktorá dodávala elektrickú energiu aj malospotrebiteľom bola v
– *Krompachoch, Gelnici* alebo *v Piešťanoch*?
- c) Priekopnícku prácu *Parné turbíny a výhľady tepelných strojov* napísal Aurel
– *Stobola, Studola* alebo *Stodola*?

8.* Do odpovedového hárka správne zapíšte iba priezviská významných vynálezcov, ktorí pochádzali z územia Slovenska.

- a) Patentoval svoju helikoptéru v roku 1895 a o niekoľko rokov neskôr ju predviedol aj v Bratislave.
- b) Pochádzal z obce, ktorá je dnes súčasťou Smoleníc, kde sa nachádza aj malé múzeum (na obrázku); svoj padák úspešne predviedol vo Washingtone.

9.* Pozorne si prečítajte uvedené tvrdenia a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď *áno/nie* označte (zakrúžkujte) v odpovedňovom hárku.

- a) Veterné mlyny dokázali účinne konkurovať pare, produkovali rovnaký výkon.
- b) Priekopníkom v oblasti využitia dynamy bol Werner von Siemens.
- c) Kolieskové korčule vznikli skôr ako bicykel.
- d) Lode poháňané parou vznikli skôr ako lode, ktoré boli poháňané spaľovacím motorom.
- e) Eiffelova veža bola svojho času najvyššou stavbou na svete.
- f) Vynález, ktorý si dá jeho tvorca oficiálne úradne zaregistrovať, nazývame patent.
- g) Dnešný typ sústruhu má svoje počiatky už na prelome 18. a 19. storočia.
- h) Kombajn je zariadenie, ktoré združuje žací stroj a mláčačku.

10.* Vytvorte správne dvojice písmena a čísla a zapíšte ich do odpovedňového hárka.

1. váženie obilia a múky	a) astroláb
2. lunárny rok s 12 mesiacmi	b) Eratosthenes
3. meranie uhlov vo zvislej rovine	c) mincier
4. meranie obvodu Zeme	d) Solón

Na obrázku je jedno zariadenie v novodobejšom prevedení.

11.* Správne rozhodnite, ktorá z dvojice dĺžkových mier je väčšia a gramaticky správne ju zapíšte do odpovedňového hárka.

- a) palec *alebo* dlaň
- b) dlaň *alebo* lakeť
- c) siaha *alebo* stopa
- d) míľa *alebo* piad'

12.* Prečítajte si nasledovný text a nájdite v ňom tri chyby. Zvýraznené slová aj rok sú správne a nie je možné ich meniť. Do odpovedňového hárka zapíšte vždy chybu a správne znenie.

*Prvá polovica 20. storočia sa niesla v znamení obrovského rozvoja fyziky, ktorá spôsobila, že sa v širokej miere začali vyrábať a používať **syntetické látky**. Toto obdobie preto poznáme aj pod označením éra pastov. Do širokého povedomia verejnosti sa zapísalo predovšetkým umelé vlákno mylon, ktoré sa najmä po roku **1934** začalo využívať v ženskej móde.*

13.* Podľa uvedenej charakteristiky určite, ktorej významnej osobnosti v oblasti matematiky a fyziky 20. storočia sa týka. Do odpovedňového hárka gramaticky správne napíšte jej celé meno aj priezvisko. Pomôžte si aj jeho iniciálami. Napíšte aj krajinu, odkiaľ pôvodne pochádzala.

Jedná sa o jedného z najvýznamnejších vedcov a vynálezcov v dejinách ľudstva, ktorého meno sa dnes stalo synonymom génia. Zo svojej rodnej krajiny musel ujsť po nástupe totalitného režimu.

14.* Rozvoj informatiky od 90. rokov minulého storočia priniesol premenu sveta na „globálnu dedinu“. Ktoré dva z uvedených faktorov to spôsobili? Stačí, ak zapíšete do odpovedňového hárka písmená, ktoré sú uvedené pri správnych odpovediach.

- a) prenos informácií prostredníctvom družíc
- b) rozšírenie kvantových počítačov
- c) rozhlas
- d) široké využívanie internetu

15. Vytvorte správne dvojice udalostí a rokov, kedy k nim došlo. Viaceré z udalostí sa môžu viazať k tomu istému roku. Do odpovedového hárka zapíšte len správne kombinácie písmen a čísel.

a) Brest-Litovský mier	1) 1914
b) prvá bitka pri rieke Marne	2) 1916
c) odstúpenie cára Mikuláša II.	3) 1917
d) vstup USA do vojny	4) 1918
e) bitka pri meste Verdun	
f) nástup bolševizmu v Rusku	
g) ofenzíva generála Brusilova	
h) ukončenie bojov porážkou Nemecka a Rakúsko-Uhorska	

Boje mali aj veľmi smutné dôsledky.

16. Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom tri chyby. Zapíšte ich do odpovedového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová sú správne a nie je možné ich meniť.

*Vznik nových štátov po druhej svetovej vojne bol podporený 14-bodovým programom mexického prezidenta **Woodrowa Wilsona**, pričom jeden z bodov nepriznával národom **Rakúska – Uhorska** autonómny vývoj.*

17. Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Českých a slovenských vojakov, ktorí sa zapojili do bojov po boku armád štátov Dohody označujeme ako – *gardisti*, *legionári* alebo *milicionári*?
- b) Prevažne umelecké stvárnenie udalosti, spoločenskej situácie alebo osobnosti, ktorej úlohou je prehnane, provokačne a neraz i vtipne ju vystihnúť, nazývame – *plagát*, *karikatúra* alebo *portrét*?
- c) Poukážky v hodnote 10 – 20 korún, ktoré dostávali nezamestnaní ako formu sociálnej podpory a ktoré boli určené na nákup potravín v niektorých obchodoch, boli ľudovo označované ako „*žetóny*“, „*žobračky*“ alebo „*žentúre*“?

18. Pozorne si prečítajte uvedené tvrdenia a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď *áno/nie* označte (zakrúžkujte) v odpovedovom hárku.

- a) Stalin vyhlásil program industrializácie, združstevňovania a päťročných plánov, ktorý viedol k masívnemu zlepšeniu životnej úrovne.
- b) Stalin nariadil zatváranie nepohodlných ľudí do gulagov.
- c) Mussolini sa snažil o obnovenie zaniknutého rímskeho impéria.
- d) Mussolini už v roku 1921 ovládol Taliansko, keďže jeho prívrženci vtedy podnikli pochod na Rím.
- e) Hitler sa v Nemecku dostal k moci preto, lebo sa krajine po skončení prvej svetovej vojny hospodársky mimoriadne darilo.
- f) Hitler pokladal za podradné národy hodné zotročenia alebo vyhubenia Židov, Rómov, ale aj Slovanov.

19. Vytvorte správne dvojice udalostí a rokov, kedy k nim došlo. Do odpovedového hárku zapíšte len správne kombinácie písmen a čísel.

a) podpísanie Malej dohody	1) 1918
b) Bratislava sa stala hlavným mestom Slovenska	2) 1919
c) Prijatie ústavy prvej ČSR	3) 1920
e) podpísanie Martinskej deklarácie	4) 1921

20. Podľa každej z uvedených indícií zistite, o ktorého slovenského politika ide. Do odpovedového hárka gramaticky správne zapíšte iba jeho priezvisko.

- a) Černová, predseda strany, autonómia
- b) Košariská, vznik ČSR, astronóm
- c) časopis Hlas, Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska, agrárna strana

21. Pozorne si prečítajte uvedené tvrdenia a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď áno/nie označte (zakrúžkujte) v odpovedovom hárku.

- a) Podstatou demokracie nie je iba všeobecné volebné právo, ale aj spôsob života a komunikácia medzi ľuďmi.
- b) Demokracia neučí ľudí rešpektovať rôznosť názorov.
- c) Rozvoj školstva na Slovensku po roku 1919 neovplyvnil vznik novej generácie predstaviteľov slovenskej vedy a moderného umenia.
- d) Veľká časť obyvateľov Slovenska ovládala po roku 1918 okrem svojej materčiny jeden až dva cudzie jazyky.

22. Tridsiate roky 20. storočia boli plné rôznych udalostí. Do odpovedového hárka zapíšte iba rok, v ktorom sa daná udalosť stala.

- a) pripojenie Rakúska k Nemecku
- b) Viedenská arbitráž
- c) spojenecká zmluva ČSR a ZSSR
- d) začiatok budovania železobetónových opevnení na hraniciach ČSR
- e) vyhlásenie Slovenského štátu

23. Pozorne si prečítajte uvedené tvrdenia a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď áno/nie označte (zakrúžkujte) v odpovedovom hárku.

- a) Nemecko od roku 1940 priamo kontrolovalo celé územie Francúzska.
- b) Úspech Nemecka pri leteckých útokoch na Veľkú Britániu priniesol zvrat v druhej svetovej vojne.
- c) Nemecké aj sovietske vojská zaútočili na Poľsko 1. 9. 1938.
- d) Japonsko kapitulovalo 8. 5. 1945.

Autori: PaedDr. Marek Bubeník, Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský
Recenzentka: Mgr. Anna Žideková
Fotografie: Mgr. Ľuboš Paller

Vydal: NIVaM, Národný inštitút vzdelávania a mládeže a Slovenská komisia Dejepisnej olympiády, 2023